

ÇOCUKLARLA İLETİŞİMDE KULLANILAN ÖVGÜ SÖZLERİNİN ÖĞRETMEN, ÖĞRETMEN ADAYI VE EBEVEYN AÇISINDAN ANALİZİ¹

ANALYSIS OF THE WORDS OF PRAISE USED IN COMMUNICATION WITH
CHILDREN IN TERMS OF TEACHER, PROSPECTIVE TEACHER AND
PARENT

Doç. Dr. Şengül İLGAR

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi
Eğitimi Anabilim Dalı, ilgar@istanbul.edu.tr
İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0002-1930-160X

Esra ÖRS

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği
Doktora Programı, ors.esra@gmail.com
İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0001-5011-7205

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı; öğretmen, öğretmen adayı ve ebeveynlerin çocuklarla iletişim kurarken kullandıkları övgü sözlerini belirlemek ve çeşitli açılardan fark olup olmadığını çoklu bakış açısıyla ortaya koymaktır. Araştırmada, en sık kullanılan övgü sözcüklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak 138 ilkokul öğretmeni, 275 ebeveyn ve 157 öğretmen adayı katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; Aferin sözcüğü ebeveyn, öğretmen ve öğretmen adaylarınca ortak olarak en sık kullanılan sözcüktür. Öğretmen, öğretmen adayları ve ebeveynlerin cinsiyeti, eğitim düzeyi, iletişim dersi/kursu alıp almamasıyla ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İkinci sırada ebeveynin en sık kullandığı sözcük seni seviyorum sözcüğü olurken öğretmenlerde çok iyi sözcüğü olmuştur. Üçüncü sırada ebeveyn büyüyorsun artık sözünü kullanırken, öğretmenler yapabileceğini biliyorum ve sana güveniyorum sözlerini kullanmışlardır. Bu çalışmada ebeveynlerin, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının az da olsa çocukları etiketleyici sözcükler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Ebeveynler, Öğretmenler, Öğretmen adayları, Övgü sözcükleri

¹ Bu çalışma 3.Uluslararası Asya Modern Bilimler Kongresinde (İKSAD2020) sözlü bildiri olarak sunulmuştur

ABSTRACT

The main purpose of this research is to determine the words of praise used by teachers, prospective teachers and parents when communicating with children and it is to reveal whether it is different from various aspects or from multiple perspectives. It was used in the research, a questionnaire developed by researchers to identify the most frequently used words of praise. 138 primary school teachers, 275 parents and 157 teacher candidates participated in the study voluntarily. According to the findings; The word "well done" is the most commonly used word, by parents, teachers and prospective teachers. No statistically significant relationship between the gender of teachers, prospective teachers and parents, education level, whether they take communication lessons / courses, and using the word "well done". In the second place, the word "I love you" is the most common word used by the parents, while the word "very good" has been in the teachers. In the third place, the parents used the words "you are growing up now" while the teachers used "I know you can do it" and "I trust you". The study concluded that parents, teachers and prospective teachers use the words labeling children, though a little.

Keywords: Communication, Parents, Teachers, Prospective teacher, Words of praise

1.GİRİŞ

Latince ‘‘communis’’ kelimesinden türemiş olan iletişim, en geniş anlamda insanlar arasında manaları ortak kılma olarak tanımlanabileceği gibi, bilgiyi üretme, iletme ve algılama süreci ve düşüncelerin, akla uygun şekilde başkalarına aktarılması, diğer insanlarla paylaşılması, değişik semboller yardımıyla üretilen bilgilerin anlamlandırması, bu anlamların aktarılması bilgi, duygu, düşünce ve dostlukların kültürel kaynaşması, bilinçli veya bilinçsiz, amaçlı veya amaçsız bir şekilde aktarılması süreci olarak da tanımlanabilmektedir (Akgöz ve Sezgin, 2009; Baltaş ve Baltaş, 1994; Dökmen, 1997; Güçlü, 2010; Hogg ve Vaughan, 2007; Mısırlı, 2008; TDK). İletişim, bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin simgeler kullanarak iletilmesidir. Açıköz’e (2003) göre iletişimin amacı, alan ve veren arasında bilgi, düşünce ve tutum ortaklığı yaratmaktır.

Çocuklar temel iletişim becerilerini, ilk sosyal çevresi olan aileden öğrenmekte ve ailenin iletişim biçimini sergilemektedirler. Çocuk ailenin görgü ve bilgisi dahilinde öğrendiği iletişim becerileriyle okula gelir. Okul çocuğun sıradaki sosyal çevresidir ve burada alacağı eğitimle iletişim becerilerini geliştirir. Eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için ise, özellikle insanlar arasında etkili iletişimin gerçekleşmesi gerekir. Eğitim sürecinde etkili iletişimin kurulması, eğitim ortamında öğretmen ve öğrenci arasında sağlıklı bir iletişimin sağlanması ile mümkündür. Öğretmenin öğrencileriyle olan etkileşimi öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkililiğini arttırdığı gibi, öğrencilerin davranışlarında da olumlu yönde değişiklik meydana getirir. Etkili bir sınıf içi iletişim için öğretmenin öğrencilere gönderdiği iletinin açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Sınıf içi iletişim sözel ve sözel olmayan durumları kapsar. Sözel bir etkileşimde öğrenme, söylenen sözcüklere öğrencilerin verdikleri anlamlarla ve kişisel deneyimlerle gerçekleşmektedir. Öğretmenlerin iletişimde kullandıkları olumlu ifadeler, öğretmenin sınıfta kullandığı övgü, sevgi, onaylama, önemseme, uyarı, hakaret vb. sözleri, davranışları, ilgileri öğrencilerin başarılarında etkilidir (Aydın, 2014; Bayraktar ve Doğan, 2014; Brophy, 1981; Çakmak ve Aktan, 2016; Çilenti, 1998; Durmaz, 2007; Gökçe, 2003). Başarılarının yanında onların sağlıklı duygusal, ruhsal ve sosyal gelişimlerinde de etkilidir. Öğretmenlerin mesajları gönderirken kullandıkları sözcükler, sınıf içi iklimin oluşturulmasında olduğu kadar, öğrencinin gelişiminde, güven ortamının oluşturulmasında ve öğrencinin motivasyonunda da etkili olabilmektedir. Öğrencilerin doğru davranışlarına verilen olumlu pekiştiriciler ve cesaretlendirici sözler onların psiko-sosyal gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Bangir, 1997; Stone, 1993).

Atıcı (2002) öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla baş etmede Türk ve İngiliz öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlerin karşılaştırılmasında elde edilen bulgulara göre, “övgü” “teşvik etme” ve “öğrenciyle konuşma” Türk ve İngiliz öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntemler olduğunu ve her iki grupta da çoğunlukla akademik çaba ve performansa yönelik olarak kullanıldığını ortaya koymuştur.

Öğretim sürecinde, mesajlar açısından anlam farklılığının oluşmasının bir nedeni de öğretmen-öğrenci iletişimi özellikle, öğretmenin gönderdiği mesaj ile öğrencinin aldığı mesajın birbiri ile örtüşmemesidir. Öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim kurmaktan korkma nedenlerinden biri de alaya alınma ve etiketlenme olarak belirtilmiştir (Bayraktar, 2015; Beytekin ve Yalçınkaya; 2014; Burnett, 2002; Kızıloluk, 2001). Kaynak tarafından gönderilen mesajın açık, net, anlaşılır olmaması veya alıcı tarafından farklı yorumlanmasına neden olacak biçimde ve içerikte gönderilmesi alıcıda sosyo-duygusal problemlere yol açabileceği gibi, alıcıya ilişkin güveni de sarsabilecektir. Bu nedenle öğrencinin öğretmenine güvenmesi sağlıklı iletişimin temellerini oluşturabilecektir.

Aile içi iletişim eşlerin birbirleri arasında, annenin çocuğuyla veya çocuklarıyla, babanın çocuğuyla veya çocuklarıyla, çocuğun anne ve babasıyla, kardeşlerin birbirleri ile kurduğu iletişim olarak tanımlanabilir. Aile içi destekleyici iletişim, sosyalleşmenin gelişimini ve çocukların pozitif kimlik kazanmasını sağlayan önemli bir faktördür. Yapılan çalışmalar ailenin çocukla iletişimin kalitesinin çocuğun dil gelişimi, kişilik ve soysal gelişimi açısından önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu araştırmalarda iletişimde model olmanın önemine dikkat çekilmiştir (Akyol, 2005; Hancock ve Kaiser 2002; Körükçü ve Aral, 2005; Meadows, Brown ve Elder, 2006; Şahin ve Aral, 2012). Çocuğun duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilen, kendini denetleyen, bir birey olması, anne babasıyla kuracağı sağlıklı iletişime bağlıdır. Etkili iletişim için ebeveynlerin çocukları ile kurdukları iletişim ortamının rahatlatıcı ve iletişim şeklinin sevgi dolu olması gerekmektedir (Barbato, Graham ve Perse, 2003). Bununla birlikte konuşma biçimi ve konuşmada kullanılan kelimeler önemli olabilmektedir. Çocukla konuşurken onun anlayabileceği düzeyde sözcük ve ifadeler, deyimler kullanılmalı, çocuğun anlayamayacağı soyut kavramlardan kaçınılmalıdır. Konuşmaların başarısı, konuşmanın anlaşılabilir olmasından daha fazlası ile ilgilidir ve her bireyin kelime seçiminden de etkilenir. Pozitif geri besleme ile ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin kalitesinde pozitif doğrusal bir ilişki, negatif geri besleme ile ebeveyn-çocuk arasında negatif doğrusal bir ilişki olurken, yapıcı dil kullanımı ile ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin kalitesi artmaktadır (Lado ve Hart, 2002; Martz, 2017; Rose, 1994).

İletişim kurmayı engelleyen ya da iletişimin kopmasına ve yanlış anlamalara neden olan bu tutum ve davranışlar iletişim engelleri olarak tanımlanmaktadır. Alay etmeyi, iğnelemeyi, takılmayı, utandırmayı içeren dolaylı iletileri, anne babalar az yıpratıcı ve incitici olarak düşündükleri için kullanırlar. Çok iyi gizlenmiş olmalarına karşın çocukların bu iletilerin özünü algılayabileceklerini düşünürler (Alçalar, 2019; Godon, 1996; Navaro, 1990). İletişim engelleri bireyin duygularının önemsiz olduğu, isteklerine saygı duyulmadığı, sorunlarını kendi kendine çözme yeteneğinin olmadığı mesajını vermektedir. “Koca bebek”, “hadi bakalım Süpermen” “hadi sen de sulu göz”, “vahşi bir hayvana benziyorsun”, “Bay Çokbilmiş”, vb. olumsuz ad takarak gülünç duruma düşürme çocuğun kendisini değersiz hissetmesine, sevilmediğini düşünmesine, kendisini haklı çıkarmak için direnmesine ve karşılık vermesine yol açabilmektedir. Beğenilmediği ve küçük görüldüğü mesajı vereceğinden hayal kırıklığı yaratır. Yapılan adlandırmaları gerçek özelliğiymiş gibi algılaması durumunda ilişki ciddi anlamda zarar görür (Alçalar, 2019; Çağdaş, 2002; Çağdaş, 2003; Ergin, 2012).

Yargısal ifadelerin çocuğun kişiliğine genellenmesi, çocuğa fayda sağlamak yerine motivasyonuna ve kendine güvenine zarar verir. Bu duruma ebeveynlerin çocukla iletişimi açısından bakıldığında, çocuklara iyi niyetli ad takmalar, etiketlemeler gibi sosyal övgüler kullanmaları ebeveyn ile çocuk iletişiminin bozulmasına neden olabilmektedir. Bu gibi gereksiz sosyal övgüler iletişim engeli oluşturmaktadır.

Gereksiz sosyal övgü o an için çocuğa iyi gelse de genelde bir başarının hemen ardından söylendiği için zamanla yetersizlik hissine neden olur (Pitsounis ve Dixon, 1988, akt. Ergüner Tekinalp ve Işık Terzi, 2015).

Brophy'e göre (1981) övgü, övgüyü alan çocuklar için pekiştireç niteliği taşıırken övgüyü alamayan çocuklar için ceza niteliği taşımaktadır. Ayrıca övülen çocuk diğer çocuklarca hedef olarak algılanabileceğinden çocuğun bu durumla baş etmesi gerekmektedir. Benzer bir açıklamayı eğitimde iletişime getiren Burnett (2002) ise iletişimde öğretmen öğrenci ilişkisini konu edinmiş ve öğretmeninden olumsuz dönüt alan öğrencilerin öğretmenle arasında olumsuz bir ilişki geliştiğini ifade etmiştir. Buna göre olumlu dönüt içeren övgünün doğru şekilde ve doğru yöntemlerle kullanılması öğrencilerle olumlu iletişim sağlamada önemli rol oynamaktadır.

Övgü kategorik olarak sadece sözel övgüleri değil aynı zamanda cesaretlendirme, şaka, baş sallama veya basit geri bildirimleri de içermektedir (Flanders, 1970'ten akt. Brophy, 1981). Bu çalışmada ise çocuklarla iletişimde kullanılan sözel övgülerin neler olduğunu ve ne sıklıkla etiketleyici olabilecek sözcüklere yer verildiğine bakılmıştır.

Bu araştırmanın amacı; öğretmen, öğretmen adayı ve ebeveynlerin çocuklarla iletişim kurarken kullandıkları övgü sözlerini belirlemek ve çeşitli açılardan fark olup olmadığını çoklu bakış açısıyla ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıdaki şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin en sık kullandığı övgü sözcükleri nelerdir?
2. Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin kullandıkları övgü sözcükleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin kullandıkları övgü sözcükleri arasında iletişim kursu alıp almamalarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Öğretmenler ve ebeveynlerin kullandıkları övgü sözcükleri arasında eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin kullandığı etiketleyici sözcükler var mıdır?

3.YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin, en sık kullandığı övgü sözcükleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden "betimsel" ve "bağıntısal" model kullanılmıştır. Betimsel modelle, bir konudaki halihazırdaki durum araştırılır. Bağıntısal modelle gerçekleştirilen bir araştırmada, araştırma probleminde yer alan iki ya da daha fazla değişkene ilişkin olarak örneklemden katılımcılardan veri toplanır (Karasar, 1996).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 öğretim yılında İstanbul il merkezinde görev yapan ilkökul öğretmenleri, üniversite dördüncü sınıfta öğrenim gören ve öğretmenlik uygulaması dersine giden ilkökul öğretmen adayları ve çocuğu ilkökulda öğrenim gören ebeveynler oluşturmaktadır. Bu grup içinden çalışmaya gönüllü olarak katılan 138 ilkökul öğretmeni, 275 ebeveyn ve 157 öğretmen adayı ise örnekleme oluşturmuştur. Örnekleme seçilirken en ulaşılabilir ve ekonomik örneklerin kullanıldığı uygun/kazara örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2013).

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin, en sık kullandığı övgü sözcüklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen, kelime ve kelime öbeklerinden oluşan anket formu kullanılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan katılımcılardan, bu sözcüklerden en çok kullandıklarının yanına işaret koyarak seçmesi istenmiştir.

Bu çalışmada Lawshe tekniği kullanılarak anketin geçerlilik çalışması yapılmıştır. Lawshe tekniğinde, en az 5 en fazla ise 40 uzman görüşüne ihtiyaç vardır. Her bir madde, uzman görüşle hedeflenen “yapıyor, ölçüyor”, “madde yapı ile ilgili ancak gereksiz”, ya da “madde hedeflenen yapıyı ölçmez” şeklinde derecelendirilmektedir. Kapsam geçerliğinin yanı sıra benzer şekilde maddenin anlaşılabilirliğini, hedef kitleye uygunluğunu vb. amacıyla da uzman görüşleri derecelendirilebilir (Yurdagül, 2005).

Çalışmada kullanılacak anketin geliştirilmesi için, ilgili alanyazın taraması ve konu alan uzmanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda madde havuzu oluşturulmuştur. Bir ya da iki kelimededen oluşmuş, övgü içeren kelime ve kelime öbekleri madde olarak sıralanmıştır. Övgü sözcüğü olarak kullanılan aslında etiketleme olan kelimelere de yer verilmiştir. Taslak anket formu için 130 madde üretilmiştir.

Taslak anket maddeleri öncelikle kapsam geçerliliği açısından 6 uzmanın görüşlerine başvurularak her bir madde için “kapsam geçerlik oranları” elde edilerek maddelerin kalitesi belirlenmiştir. Bu uzmanlardan biri ölçme değerlendirme uzmanı, ikisi çocuk gelişim uzmanı diğer üçü ise sınıf eğitimi alanındaki akademisyenlerden oluşmaktadır. Uzman görüşleri dikkate alınarak ankette yer alan bazı kelime ve kelime öbekleri ankettten çıkarılmış ve yeni maddeler eklenerek ankete son hali verilmiştir.

Taslak anket formu için 130 maddeye dayalı madde analizi yapılmadan tüm maddeleri içeren ölçek taslağına yönelik “deneme uygulaması” yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar “yapısal geçerlilik katsayısı” yardımı ile aday anket formunun tutarlılığı incelenmiştir.

Kapsam geçerlilik çözümlenmesi ve deneme uygulaması sonucu “faktör çözümlenmesi” ile elde edilen “belirsizlik katsayısı” ve beklenen ile gözlenen madde/boyut tutarlılıklarına ilişkin “yapısal geçerlik katsayıları” elde edilmiştir. Bu çalışmada deneysel uygulama yöntemiyle elde edilen maddelerin psikometrik özellikleri ile kapsam geçerlik çözümlenmesinden elde edilen özelliklerin tutarlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Tutarlı olmayan 11 madde çıkarılarak 119 maddelik anket formu elde edilmiştir.

Anketin son halinde; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, iletişim kursu alıp almama gibi demografik bilgiler ve 119 adet övgü sözcüğü bulunmaktadır. Ek olarak; listede olmayan ancak çocuklar için kullanılan övgü sözlerinin belirlenebilmesi amacıyla bu sözlerin form üzerinde bırakılan boşluğa yazılması istenmiştir.

Geliştirilen anket formunda öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin, övgü amacıyla en sık kullandığı sözcüklerin ne olduğu belirlenmeye çalışılırken, çocukları etiketlemiş olabilecekleri sözcükleri de ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Anketin doldurulma süresi 8-10 dakika sürmüştür.

3.4. Veri Toplanması ve Analizi

Araştırmada anket sorularına verilen yanıtların çözümlenmesinde istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler betimleyici analizde sıklık (frekans) ve yüzde (%) hesaplanmıştır. Veriler kategorik olduğu için değişkenler arasındaki farklarını belirlemede ki-kare testi kullanılmıştır. Parametrik olmayan testler arasında yer alan ki-kare hipotez testi, araştırmada incelenen değişkenlere ait verinin nitel yapıda olduğu durumlarda, elde edilen ölçüm ve gözlemlerin frekanslarına dair bir sınamadır. Ki-kare gözlenen (deneysel) ve beklenen (teorik/kuramsal) frekanslar arasındaki anlamlı farka bakar (Greenwood & Nikulin, 1996 akt. Gürbüz & Şahin, 2017, s.248).

4.BULGULAR

Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin en sık kullandığı övgü sözcüklerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada; 138 ilkökul öğretmeni, 275 ebeveyn ve 157 öğretmen adayından elde edilen veriler değerlendirilerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma bulguları aşağıdaki alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1.Çalışma Grubunun Bazı Değişkenler Açısından Betimlenmesi

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Özellikler	Ebeveyn		Öğretmen		Öğretmen Adayı		
	n	%	n	%	n	%	
Cinsiyet	Kadın/Anne	191	69.5	101	73.2	130	82.8
	Erkek/Baba	84	30.5	37	26.8	27	17.2
	Toplam	275	100.0	138	100.0	157	100.0
Yaş	18-25	8	2.9	10	7.2	144	91.7
	26-33	97	35.3	60	43.5	13	8.3
	34-49	156	56.7	60	43.5	-	-
	50+	14	5.1	8	5.8	-	-
	Toplam	275	100.0	138	100.0	157	100.0
	Eğitim Durumu	İlkokul	72	26.2	-	-	-
Ortaokul		38	13.8	-	-	-	-
İlköğretim		9	3.3	-	-	-	-
Lise		70	25.5	-	-	157	100.0
Ön Lisans		19	6.9	3	2.2	-	-
Lisans		54	19.6	92	66.7	-	-
Yüksek Lisans		9	3.3	36	26.1	-	-
Doktora		4	1.5	7	5.1	-	-
Toplam	275	100.0	138	100.0	157	100.0	
İletişimle ilgili kurs /ders vb. katılım sağlama	Alan	78	28.4	67	48.6	86	54.8
	Almayan	197	71.6	71	51.4	71	45.2
	Toplam	275	100.0	138	100.0	157	100.0

Tablo 1’de, katılımcıların cinsiyetlere, yaşına, eğitim durumuna ve iletişim kursu alıp almamalarına ilişkin dağılımları verilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında, kadınların erkeklerden daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yaş aralığının ebeveynlerde 34-49 arasında, öğretmenlerde 26-33 ve 34-49 arasında dağıldığı, öğretmen adaylarında ise 18-25 arasında yoğunluk gösterdiği görülmektedir.

Eğitim durumunun ebeveynlerde ilköğretim ve lisede ağırlık gösterdiği, öğretmenlerde lisans düzeyinde ve öğretmen adaylarında ise son mezun olunan lise düzeyinde olduğu ve aralarında ön lisans bitiren olmadığı anlaşılmaktadır.

Ebeveynler arasında iletişimle ilgili kurs almayanların sayısının da alanların sayısından oldukça fazla olduğu, öğretmenler arasında da az bir farkla iletişim kursu/dersi almayanların fazla olduğu, fakat öğretmen adayları arasında iletişim kursu/dersi alanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum son yıllarda iletişim konusunda eğitime daha fazla ağırlık verildiği şeklinde yorumlanabilir.

4.2.Öğretmen, Öğretmen Adayları Ve Ebeveynlerin En Sık Kullandıkları Kelimelerin Belirlenmesi

Tablo 2’de öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin en sık kullandıkları ilk 5 övgü sözcüğüne yer verilmiştir. Ancak bu sözcüklerin ilk beşte kullanım sıklığı öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin açısından birbirinden farklı olduğu için tabloda beşten fazla sözcüğe yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen, Öğretmen Adayları ve Ebeveynlerin En Sık Kullandığı Sözcüklerin Frekans ve Yüzde Tablosu

Övgü sözcüğü	Ebeveyn		Öğretmen		Öğretmen Adayı	
	n (275)	%	n (138)	%	n (157)	%
Aferin	249	90.5	119	86.2	141	89.8
Çok İyi	150	54.5	87	63.0	109	69.4
Yapabileceğini Biliyorum	175	63.6	84	60.9	95	60.5
Sana Güveniyorum	167	60.7	84	60.9	105	66.9
Süper Olmuş	158	57.5	83	60.1	112	71.3
Tebrik ederim	131	47.6	82	59.4	35	22.3
Seni Seviyorum	196	71.3	40	29.0	43	27.4
Büyüyorsun Artık	177	64.4	30	21.7	32	20.4

Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere en sık kullanılan övgü sözleri ebeveynlerde 249 (%90.5), öğretmenlerde 119 (%86.2) ve öğretmen adaylarında 141 (89.8) sıklık ile pekiştirici ve güdüleyici aferin sözcüğü olmuştur. Bu durumda aferin sözcüğünün toplumda farklı gruplarca kullanılan genel bir pekiştirme sözcüğü olduğu anlaşılmaktadır.

İkinci sırada ebeveyn en sık kullandığı sözcük 196 (%71.3) sıklık ile seni seviyorum sözcüğü olurken öğretmenlerde 87 (%63.0) sıklık ile çok iyi sözcüğü olmuştur. Öğretmen adaylarında ise ikinci sıradaki sözcük süper olmuş 112 (%71.3) ifadesiyle farklılık göstermektedir. Burada ebeveyn güven ve bağlılığı ifade eden bir sözü tercih ederken öğretmenler ve öğretmen adayları motive edici bir sözü tercih etmişlerdir. Bu farklılığın bulunulan konum ve üstlenilen rolden ötürü olduğu düşünülmektedir.

Üçüncü sırada ebeveynler 177 (%64.4) sıklık ile büyüyorsun artık sözünü kullanırken öğretmenler 84 (%60.9) sıklık ile yapabileceğini biliyorum ve 84 (%60.9) sıklık ile sana güveniyorum sözlerini kullanmışlardır. Öğretmen adayları ise 109 (69.4) sıklık ile çok iyi ifadesine yer vermişlerdir. Ebeveynlerin burada çocuklarına büyüme rolü aktardıkları ve büyüyorsun artık ifadesini durum belirten bir ifade olmaktan ziyade sözel övgü olarak kullandıkları görülürken, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının güven verici ve motive edici sözler kullandıkları görülmektedir.

Dördüncü sırada ebeveynler 175 (63.6) sıklık ile yapabileceğini biliyorum sözünü kullanırken öğretmenler 83 (60.1) sıklık ile süper olmuş öğretmen adayları ise 105 (66.9) sıklık ile sana güveniyorum sözünü kullanmışlardır. Beşinci sırada ebeveynler 167 (%60.7) sıklık ile sana güveniyorum sözcüğünü kullanırken öğretmenler 82 (%59.4) sıklık ile tebrik ederim öğretmen adayları ise 95 (60.5) sıklık ile yapabileceğini biliyorum demişlerdir. Sıralamalar arasında ciddi bir fark görülmediği, zaman zaman güdüleyici bir ifadenin övgü sözcüğü olarak kullanıldığı ve katılımcılar arasında sıralamada farklılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Dolayısıyla çalışmanın tamamında elde edilen veriler ışığında ciddi bir farklılık görülmediğinden ve ilk beş kelimenin ayrı ayrı analizinin raporlaştırmada fazla yer kaplayacağı endişesinden dolayı bundan sonraki aşamalarda en sık kullanılan sözcük üzerinden çalışmaya yön verilmiştir.

Aferin sözcüğü ebeveyn, öğretmen ve öğretmen adaylarınca ortak olarak en sık kullanılan sözcüktür. Dolayısıyla analizler aferin sözcüğü üzerinden yapılmıştır.

4.3. Öğretmen, Öğretmen Adayları Ve Ebeveynlerin En Sık Kullanılan “Aferin” Sözcüğünün Çeşitli Değişkenlere Göre Arasındaki Farkın Belirlenmesi

Ortak olarak en sık kullanılan sözcüğün aferin olduğu belirlenmiştir. Tüm kelimeler için analiz yapıldığında hepsini tablo halinde çalışmaya eklemek çok yer kaplayacağından ele alınan tüm değişkenlerin analizi aferin sözcüğüne göre yapılmıştır. Ortak olarak en sık kullanılan sözcük olan aferin sözcüğünün kullanımında öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin açısından araştırmanın alt problemlerinde geçen çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Tablo 3’te velilerin aferin sözcüğünü kullanmalarının eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılık içerip içermediğine dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Ebeveyn Eğitim Durumu ile Aferin Sözcüğü Kullanımı Ki-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Durumu		Aferin		Toplam	χ^2	SD	P
		Kullanmam	Kullanırım				
İlkokul	Gözlenen Sıklık	4	68	72	15.28	7	0.033
	Beklenen Sıklık	6.8	65.2	72			
Ortaokul	Gözlenen Sıklık	4	34	38			
	Beklenen Sıklık	3.6	34.4	38			
İlköğretim	Gözlenen Sıklık	3	6	9			
	Beklenen Sıklık	0,9	8.1	9			
Lise	Gözlenen Sıklık	5	65	70			
	Beklenen Sıklık	6.6	63.4	70			
Ön Lisans	Gözlenen Sıklık	1	18	19			
	Beklenen Sıklık	1.8	17.2	19			
Lisans	Gözlenen Sıklık	5	49	54			
	Beklenen Sıklık	5.1	48.9	54			
Yüksek Lisans	Gözlenen Sıklık	3	6	9			
	Beklenen Sıklık	0.9	8.1	9			
Doktora	Gözlenen Sıklık	1	3	4			
	Beklenen Sıklık	0.4	3.6	4			
Toplam	Gözlenen Sıklık	26	249	275			
	Beklenen Sıklık	26	249	275			

p= 0.033

Ebeveyn eğitim düzeyi ile aferin sözcüğünü kullanma arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak üzere uygulanan Ki-Kare sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır. Eğitim düzeyi ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır ($\chi^2(7) = 15.277$; $p < .05$). Nitekim gözlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak eğitim düzeyleri ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık vardır. Çocuklara övgü sözü olarak kullanılan "aferin" katılımcıların aldıkları eğitim durumuna göre değişiklik göstermektedir. Bu farklılığın olası kaynağı aldıkları eğitimle değişen algı ve farkındalıklar olabilir.

Tablo 4. Öğretmen Eğitim Durumu ile Aferin Sözcüğü Kullanımı Ki-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	Aferin			χ^2	SD	P
	Kullanmam	Kullanırım	Toplam			
Ön Lisans	Gözlenen Sıklık	0	3	0.776	3	0.855
	Beklenen Sıklık	0.4	2.6			
Lisans	Gözlenen Sıklık	12	80			
	Beklenen Sıklık	12.7	79.3			
Yüksek Lisans	Gözlenen Sıklık	6	30			
	Beklenen Sıklık	5	31			
Doktora	Gözlenen Sıklık	1	6			
	Beklenen Sıklık	1	6			
Toplam	Gözlenen Sıklık	19	119			
	Beklenen Sıklık	19	119			

$p = 0.855$

Öğretmen eğitim düzeyi ile aferin sözcüğünü kullanma arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak üzere uygulanan Ki-Kare sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır. Eğitim düzeyi ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. ($\chi^2(3) = .776$; $p > .05$).

Nitekim gözlenen sıklık ile beklenen sıklık değerleri birbirine oldukça yakın bulunmuştur. Sonuç olarak öğretmen eğitim düzeyi ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Farklılık olmamasındaki olası sebep öğretmenlerin hepsinin belli bir eğitim seviyesi almış olması ve genelinde de çocuğun ihtiyacı olan övgü sözlerini derslerinde sıklıkla kullanıyor olmaları olabilir.

Tablo 5. Öğretmen ve Öğretmen Adayları ve Ebeveynlerin Cinsiyetleri ile Aferin Sözcüğü Kullanımının Ki-Kare Testi Sonuçları

	Cinsiyet	Aferin			x ²	SD	P
		Kullanmam	Kullandım	Toplam			
Öğretmen	K	Gözlenen Sıklık	12	89	1.130	1	0.288
		Beklenen Sıklık	13.9	81.7			
	E	Gözlenen Sıklık	7	30			
		Beklenen Sıklık	5.1	31.9			
Toplam	C	Gözlenen Sıklık	19	119	138		
		Beklenen Sıklık	19	119		138	
Ebeveyn	K	Gözlenen Sıklık	16	175	0.848		1
		Beklenen Sıklık	18.1	172.9			
	E	Gözlenen Sıklık	10	74			
		Beklenen Sıklık	7.9	76.1			
Toplam	C	Gözlenen Sıklık	26	249	275		
		Beklenen Sıklık	26	249		275	
Öğretmen Adayı	K	Gözlenen Sıklık	12	118	0.762		1
		Beklenen Sıklık	13.2	116.8			
	E	Gözlenen Sıklık	4	23			
		Beklenen Sıklık	2.8	24.2			
Toplam	C	Gözlenen Sıklık	16	141	157		
		Beklenen Sıklık	16	141		157	

p= 0.288; 0.357; 0.383

Öğretmen cinsiyeti ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. ($\chi^2(1) = 1.130$; $p > .05$). Nitekim gözlenen sıklık ile beklenen sıklık değerleri birbirine oldukça yakın bulunmuştur.

Ebeveyn cinsiyeti ile aferin sözcüğünü kullanma arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. ($\chi^2(1) = 0.848$; $p > .05$). Nitekim gözlenen sıklık ile beklenen sıklık değerleri birbirine oldukça yakın bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının cinsiyeti ile aferin sözcüğünü kullanma arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. ($\chi^2(1) = 0.762$; $p > .05$). Nitekim gözlenen sıklık ile beklenen sıklık değerleri birbirine oldukça yakın bulunmuştur.

Sonuç olarak öğretmen, öğretmen adayları ve ebeveynlerin cinsiyetleri ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 6. Öğretmen, Öğretmen Adayları ve Ebeveynlerin İletişim Dersi/Kursu Alıp Almamasıyla İle Aferin Sözcüğü Kullanımının Ki-Kare Testi Sonuçları

İletişim Dersi/Kursu Alıp Almama (E=Evet, H=Hayır)	Aferin			χ^2	SD	P	
	Kullanmam	Kullanırım	Toplam				
Öğretmen	E	Gözlenen Sıklık	3	64	0.005	1	0.942
		Beklenen Sıklık	2.9	64.1			
	H	Gözlenen Sıklık	3	68			
		Beklenen Sıklık	3.1	67.9			
Toplam	Gözlenen Sıklık	6	132	138			
	Beklenen Sıklık	6	132	138			
Ebeveyn	E	Gözlenen Sıklık	9	69	0.552	1	0.457
		Beklenen Sıklık	7.4	70.6			
	H	Gözlenen Sıklık	17	180			
		Beklenen Sıklık	18.6	178.4			
Toplam	Gözlenen Sıklık	26	249	275			
	Beklenen Sıklık	26	249	275			
Öğretmen Adayı	E	Gözlenen Sıklık	13	73	5.040	1	0.025
		Beklenen Sıklık	8.8	77.2			
	H	Gözlenen Sıklık	3	68			
		Beklenen Sıklık	7.2	63.8			
Toplam	Gözlenen Sıklık	16	141	157			
	Beklenen Sıklık	16	141	157			

p= 0.942; 0.457; 0.025

Öğretmenlerin iletişim dersi/kursu alıp almamasıyla ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. ($\chi^2(1) = 0.005$; $p > .05$). Nitekim gözlenen sıklık ile beklenen sıklık değerleri birbirine oldukça yakın bulunmuştur. Sonuç olarak öğretmenlerin kurs alıp almaması ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ebeveynlerin iletişim dersi/kursu alıp almamasıyla ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur. ($\chi^2(1) = 0.005$; $p > .05$). Nitekim gözlenen sıklık ile beklenen sıklık değerleri birbirine yakın bulunmuştur. Sonuç olarak ebeveynlerin kurs alıp almaması ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğretmen adaylarının iletişim dersi/kursu alıp almamasıyla ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır. ($\chi^2(1) = 5.040$; $p < .05$). Nitekim gözlenen fark anlamlı bulunmuştur. Sonuç olarak öğretmen adaylarının kurs alıp almaması ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Gelişen ve değişen eğitim anlayışıyla birlikte iletişim becerisi 21. yüzyıl eğitim becerileri arasında yer almaktadır. Bu sebeple iletişim derslerinin eğitim öğretim müfredatlarında daha fazla yer bulması, öğretmen adaylarının iletişim konusunda farkındalıklarını tetiklemeşi olabilir. Dolayısıyla ortaya çıkan anlamlı farklılığın kaynağının farkındalık olduğu söylenebilir.

4.4. Etiketleyici Sözcüklerin Kullanımı

Anket hazırlanırken bir madde açık bırakılmış ve katılımcıların maddeler arasında olmayıp eklemek istedikleri kelimeleri buraya yazmaları istenmiştir. Verilen cevaplardan ortak kullanılan kelimelerin listesi ve sıklıkları çıkarılmıştır. Bu kelimeler daha çok kültürel olarak kullandığımız övgü sözcüklerinden oluşmaktadır. Kültürel olarak kullandığımız sözcükler arasında olumlu anlamda kullandığımız ancak istemeyerek de olsa çocukları etiketlediğini düşündüğümüz sözcükler bulunmaktadır. Aşağıda bu sözcükleri kullanan ebeveyn, öğretmen ve öğretmen adaylarının bulguları yer almaktadır.

Tablo 7. Katılımcıların Açık Bırakılan Maddeye Verdikleri Ortak Cevaplar

Kelime	Ebeveynler	Öğretmenler	Öğretmen Adayları	Toplam
	Sıklık (f)	Sıklık (f)	Sıklık (f)	Sıklık (f)
Dehşet olmuş	24	7	20	51
Sarı papatyam	23	6	4	33
Küçük manolyam	14	2	3	19
Nazlı çiçeğim	35	1	6	42
Eşek oğlu eşek	21	4	6	31
Koçum	38	10	19	67
Seni hayta	10	3	3	16
Zehir gibisin	33	6	17	56
Aferin cimcimeye	49	9	9	67
Süpermen	21	3	14	38
Kafan basıyor	42	8	47	97
Minik kelebeğim	39	3	14	56
Bıcırık	30	5	12	47
Bücürük	15	3	15	33
Kara böceğim	19	3	11	33
Aşkım	94	9	22	125
Sıpa	36	9	20	65
Canavar gibisin	32	12	21	65

Tablo 7'ye bakıldığında sevimli gibi görünen bu sözcüklerden bazıları çocukları olumsuz etkileyebilir. Çocuğa dehşet olmuş; zehir gibisin, seni hayta, sıpa, eşek oğlu eşek gibi olumlu söylem ifade eden bu kelimeler içerisinde olumsuzluk barındırabilmektedir. Çocuk sarı papatyam sözcüğünde sarışınlığıyla, kara böceğim sözcüğünde esmerliğiyle, bıcırık, bücürük, minik kelebeğim sözcüklerinde kısa boyluluğuyla veya cılızlığıyla etiketlenebilmektedir. Eşek oğlu eşek; sıpa sözcüklerinde ise çocuk tarafından verilmek istenen mesaj anlaşılmazsa incitici olabilmektedir. Ebeveynlerin 1 sıklıkla kullandığı ve bu sebeple Tablo 7'de yer almayan sözcükler tosbağam, şekerparem, canım, canımın içi, kaymağım, poturcuk, minnoşum, sevdim seni, maşallah, prensesim, evimizin dâhisi, meleğim, kara kuzum, yumurta kafa, fındığımdır.

Öğretmenlerin 1 sıklıkla kullandığı ve bu sebeple Tablo 7'de yer almayan sözcükler ise fındık kurdu, sen yeter ki inan, çok beğendim, bir tasarımcıdan daha fazlası, işte bu yaa, çok güzel düşündün, maşallah, on numara beş yıldız, çok ulusun, uslu çocuk, bugünkü gözdem sensindir.

Öğretmen adaylarının bir sıklıkla kullandığı kelimeye rastlanmamıştır. Bir sıklıkla kullanılan kelimeler topluluğun görüşünü yansıtmadığı için yorumlanmamıştır.

Tablo 7'de katılımcıların toplamda açık bırakılan maddeye verdikleri ortak cevaplardan en sık kullanılan kelimenin aşkım olduğu görülmüştür. Dolayısıyla tüm kelimelerin analizi ve raporlaması sayfalar alacağından aşağıdaki tabloda toplamda en sık kullanılan aşkım sözcüğü üzerinden analiz yapılmıştır:

Tablo 8. Öğretmen, Öğretmen Adayları ve Ebeveynlerin İletişim Dersi/Kursu Alıp Almamasıyla İle Aşkım Sözcüğü Kullanımının Ki-Kare Testi Sonuçları

İletişim Dersi/Kursu Alıp Almama (E=Evet, H=Hayır)		Aşkım			x ²	SD	P				
		Kullanmam	Kullanırım	Toplam							
Öğretmen	E	Gözlenen Sıklık	64	3	67	0.893	1	0.345			
		Beklenen Sıklık	62.6	4.4	67						
	H	Gözlenen Sıklık	65	6	71						
		Beklenen Sıklık	66.4	4.6	71						
Toplam	Gözlenen Sıklık	129	9	138							
	Beklenen Sıklık	129	9	138							
Ebeveyn	E	Gözlenen Sıklık	60	18	78				5.968	1	0.015
		Beklenen Sıklık	51.3	26.7	78						
	H	Gözlenen Sıklık	121	76	197						
		Beklenen Sıklık	129.7	67.3	197						
Toplam	Gözlenen Sıklık	181	94	275							
	Beklenen Sıklık	181	94	275							
Öğretmen Adayı	E	Gözlenen Sıklık	72	14	86	0.811	1	0.368			
		Beklenen Sıklık	73.9	12.1	86						
	H	Gözlenen Sıklık	63	8	71						
		Beklenen Sıklık	61.1	9.9	71						
Toplam	Gözlenen Sıklık	135	22	157							
	Beklenen Sıklık	135	22	157							

p= 0.345; 0.015; 0.368

Öğretmen ve öğretmen adaylarının iletişim dersi alıp almamalarıyla aşkım sözcüğünü kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, ebeveynlerin iletişim kursu alıp almamalarıyla aşkım sözcüğünü kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2(1) = 5.968$; $p < .05$).

Bu durum öğretmen ve öğretmen adaylarının genelinin aldıkları eğitimden dolayı iletişim kursu alsalar da almasalar da abartı sözcüklerden kaçındıkları şeklinde yorumlanabilir. Ancak ebeveynlerin genelinin öğretmen ve öğretmen adaylarına göre pedagoji bilgisinin daha yetersiz olması sebebiyle iletişimle ilgili kurs ve eğitim almaları ve almamalarıyla aşkım sözcüğünü kullanıp kullanmamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki çıkmasındaki neden olarak yorumlanabilir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlerin en sık kullandığı övgü sözcüklerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada; 138 ilkökul öğretmeni, 275 ebeveyn ve 157 öğretmen adayından elde edilen veriler değerlendirilerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; Aferin sözcüğü ebeveyn, öğretmen ve öğretmen adaylarınca ortak olarak en sık kullanılan sözcüktür. Bu durumda aferin sözcüğünün toplumda farklı gruplarca kullanılan genel bir pekiştirme sözcüğü olduğu anlaşılmaktadır. Aydın (2014) tarafından ilkökul 5. sınıf öğrencileri üzerinde sınıf ortamında öğretmen tarafından gerçekleştirilen sözel üretimin öğrenci tarafından nasıl karşılandığını saptamak amacıyla yapılan çalışmada; öğrencilerin övgüye dayalı sözlerden olumlu yönde etkilendikleri ve derslere ilgilerinin arttığı ortaya konmuştur. “Aferin”, “Çok çalışkansın”, “Çok zekisin” gibi övücü sözcüklerin, öğrenciler tarafından derse güdülenmelerinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Bani (2011) yetişkinin övgüsünün sınıfta öğrencinin derse katılımında ve öğrenmeyi kolaylaştırmada avantajlı bir durum yarattığını ifade etmektedir.

İkinci sırada ebeveynin en sık kullandığı sözcük seni seviyorum sözcüğü olurken öğretmenlerde çok iyi sözcüğü olmuştur. Burada ebeveyn güven ve bağlılığı ifade eden bir sözü tercih ederken öğretmenler motive edici bir sözü tercih etmişlerdir. Bu farklılığın bulunulan konum ve üstlenilen rolden ötürü olduğu düşünülmektedir. Diğer sıralamalarda da benzer kelimelerin sıralamada yer değiştirdiği görülmüştür.

Öğretmen, öğretmen adayları ve ebeveynlerin cinsiyeti ile aferin sözcüğünü kullanma arasında anlamlı bir farklılık yoktur. İletişimde kullanılan övgü sözcüklerinde cinsiyet faktörünün etkili olmadığı söylenebilir. Bozkurt (2003) sınıf öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada; iletişim becerileri toplam puanında fark bulunmazken etkililik ve yeterlilik alt boyutlarında kadınların lehine bir fark bulunmuştur. Güven ve Akyüz’ün (2001) öğretmen adayları üzerinde yaptıkları çalışmada; etkililik alt boyutu dışında diğer boyutlarda kadınlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bedur (2007) tarafından sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan çalışmada, cinsiyetlerine göre öğrencilerle iletişimleri açısından kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile kullanılan kelime arasında bir farklılık olduğu öğretmenlerin eğitim düzeyleri ile ise anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn eğitim düzeyi ile aferin sözcüğünü kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır. Ancak ebeveynlerin eğitim düzeyinde ulaşılan değerlerin temel alınan değer ile birbirine yakın olduğundan bir başka çalışmada örneklemin genişletilerek çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir. Oğuz (2006), yaptığı çalışmada anne ve babaların öğrenim düzeyinin empatik beceri puanları üzerinde anlamlı farklılık yarattığı bulunmuştur.

Ebeveynlerin en sık kullandığı olumsuz sözcüklerden biri aşkım sözcüğüdür. İletişim kursu alıp almamalarıyla anlamlı ilişki olup olmadığına bakılmış ve aşkım sözcüğünün ebeveynlerin kurs alıp almaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen ve öğretmen adayları açısından bakıldığında, iletişimle ilgili kurs alma ya da almama açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Eğitimli olan öğretmen ve öğretmen adayları lisans eğitimleri sırasında iletişim kursu/dersi olarak bu beceriyi geliştirmiş olabilecekleri söylenebilir. Bencuya (2003) öğretmenlerin iletişim becerisi eğitimi almasının öğrenciler üzerindeki etkisini araştıran çalışmasında, kendi duygularını ifade etme, öğrencilerini dinleme ve onların duygularını anlama, sınıf içinde olan olaylar karşısında duygularını yönetme alanında iletişim becerisi eğitimi alan öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık bulmuştur.

Bununla birlikte, iletişim kursu alan ve almayan ebeveynlerin daha önce iletişim becerileri konusunda böyle bir beceri edinme fırsatı olmadığı için anlamlı sonuca ulaşıldığı düşünülebilir. Balcı ve Yılmaz'ın (2000) yaptıkları çalışmada iletişim becerileri eğitiminin annenin problem çözme, iletişim, rol, genel işlevler ve duygusal tepki verme düzeyini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Flanagan ve Hardee (1994), iletişim konusunda eğitilmiş annelerin çocuklarının, daha az endişe verici davranışlar sergiledikleri, arkadaş ilişkilerinde de daha başarılı oldukları ortaya koymuştur.

Çalışmada; ebeveynlerin, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının az da olsa çocukları etiketleyici sözcükler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çocuklar üzerinde olumsuz etkisi olup olmadığına dikkat edilmediği düşünülmektedir. Bakıldığında sevimli gibi görünen bu sözcükler çocukları olumsuz etkileyebilir. Çocuğa dehşet olmuş; zehir gibisin, seni hayta, sıpa, eşek oğlu eşek diye olumlu gibi gözükken bu sözcükler iletişimde önemli bir engel olan etiketlerdir. Çocuk sarı papatyam sözcüğünde sarışınlığıyla, kara böceğim sözcüğünde esmerliğiyle, bıcırık, bücürük, minik kelebeğim sözcüklerinde kısa boyluluğuyla veya cılızlığıyla etiketlenmektedir. Eşek oğlu eşek; sıpa sözcüklerinde ise çocuk tarafından verilmek istenen mesaj anlaşılmazsa incitici olabilmektedir. Bununla birlikte çocuk yetişkini model olarak bu iletişim biçimini öğrenebileceği söylenebilir. Ergüner Tekinalp ve Işık Terzi (2015) çocukların dikkatinin gereksiz ve fazlaca övgü nedeniyle dağıtılması sonucunda çocuğun sürekli kendini kanıtlama çabasına gireceğini ve kendi isteklerini arka planda tutarak ebeveynlerini tatmin etme yoluna gireceğini belirtmiş ve abartılan övgülerin tehlikelerini dile getirmiştir. Bu konuda tüm ebeveynlere ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Toplumun genelinde çocukları motive etmek için genel ve kalıplaşmış pekiştirici kelimelerin ortak kullanımı söz konusudur. Ancak bu kullanımlar zaman zaman cinsiyet, eğitim düzeyi ve çocukla olan ilişkisinin resmîyeti ile kişinin konumuna bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ayrıca çocukla olan iletişimde sarf edilen sözcüklerin kişinin iletişime dair eğitim alıp almaması ve eğitim düzeyinin artması bu konudaki farkındalığı arttırmıştır. Ek olarak iletişimde kullanılan sözcükler çocuğu motive etmek amacıyla kullanılırken onların fiziksel özelliklerine vurgu yaparak farkında olmadan çocuğu fiziksel özellikleriyle etiketlemeye yönelik bir girişimdir.

Çalışmada ebeveynlerin eğitim düzeyi ile pekiştirici kullanımları (aferin) arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Ancak $0.033 < .05$ p değeri birbirine yakın olduğundan bir başka çalışmada örneklemin genişletilerek çalışmanın tekrarlanması önerilebilir. Öğretmen ve ebeveynler kullandıkları sözcükler konusunda ve özellikle etiketlemelere neden olacak ifadeler konusunda bilinçlendirilerek çeşitli eğitimlere tabi tutulabilir. Etiketlemelere neden olan ifadeler konusunda daha sık çalışmalar yapılabilir, bu çalışmalar özellikle çocuk tarafından nasıl algılandığı ve çocuk üzerinde ne tür etki yarattığı konusunda olabilir. Okullardaki rehber öğretmenler, ailelere düzenli olarak iletişim konusunda eğitimler verebilir. İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri yoluyla verilecek eğitimlerle öğretmen ve ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimde kullanacakları doğru ifadeler konusunda bilinçlendirilmesi sağlanabilir. Anne-baba eğitim programlarının yaygınlaştırılmasında medyadan yardım sağlanabilir, iletişim konusunda programlar hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (2003). Etkili öğrenme ve öğretme. İzmir: Kanyılmaz Matbaası. Aydın, S.(2014). Öğretmenlerin sınıfta kullandığı sözel dil üzerine öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 37, 45-57.
- Aktaş, Y. & Kılıç, K. (2013). Bir bakışta iletişim. İstanbul: Paradigma Akademi Yayınları.
- Akgöz, E. & Sezgin, M. (2009). Genel iletişim. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akyol, A. K., (2005). Erken çocukluk döneminde empati gelişimi. Çoluk Çocuk Dergisi, Sayı; 51, Ankara; Kök Yayıncılık.
- Alçalar, N. (2019). Torunumla iletişimi nasıl geliştirebilirim? Ş. İlgar (Ed.). Büyükanne-büyükbaba okulu. 2. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Atıcı, M. (2000). İlköğretimde sınıf kurallarının sınıf yönetimindeki rolü. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, 68, 22-26.
- Aytürk, N. (2010). İnsan sanatı. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Balcı, S. & Yılmaz, M. (2000). Çocukları anaokuluna devam eden annelere verilen iletişim becerileri eğitiminin ailenin işlevlerine etkisi. Türk Psikolojik Danışma Rehberlik Dergisi, 2(14), 17-24.
- Baltaş, Z. & Baltas, A. (1994). Bedenin dili, İstanbul: Remzi Yayınları.
- Bangir, G. (1997). Sınıf İçi İletişime İlişkin Öğretmen Öğrenci Davranışları Görüşleri Önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Bani, M. (2011). The use and frequency of verbal and non-verbal praise in nurture groups. Emotional and Behavioural Difficulties, 16(1), 47-67.
- Barbato, C. A., Graham E. E. & Perse, E. M. (2003). Communicating in the family: An examination of the relationship of family communication climate and interpersonal communication motives. Journal of Family Communication, 3(3), 123-14.
- Bayraktar, V. H. & Doğan, C. (2014). Beşinci sınıf öğrencilerinin öğretmenleri ile arasındaki iletişimin değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Araştırmalar Dergisi, 30, 237-249.
- Bayraktar, V. H. (2015). Eğitim ortamında öğretmen öğrenci iletişimi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (18), 262-285.
- Bedur, S. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerle İletişimleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Bencuya, C. (2003). Öğretmenlerin İletişim Becerileri Eğitimi Almasının Öğrenciler Üzerindeki Etkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Beytekin, O. F. & Yalçınkaya, M. (2014). Öğretim sürecinde iletişim. İ. Çınar (Ed.) Sınıf yönetimi. Ankara: Eğiten Kitap.
- Bozkurt, Bulut, N. (2003). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. XII Eğitim Bilimleri Kongresi, 15-18 Ekim, Gazi Üniversitesi: Antalya.
- Brophy, J. (1981). Teacher praise: A functional analysis. Review of Educational Research, 51 (1), 5-32.
- Burnett, P. C. (2002). Teacher praise and feedback and students' perceptions of the classroom environment. Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology, 22(1), 5-16.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2002). İletişim donanımları. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2005). Yeniden insan insana. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2002). Anne-baba çocuk iletişimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çağdaş, A. (2003). Ana-baba-çocuk iletişimi, Konya: Eğitim Kitabevi.

- Çakmak, V. & Aktan, E. (2016). Öğretmen öğrenci iletişiminin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (56), 83-97.
- Çilenti, K. (1998). Eğitim teknolojileri ve öğretim. Ankara. Kadıoğlu Matbaası.
- Dökmen, Ü. (1997). İletişim çatışmaları ve empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durmaz, S. (2007). Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Ergin, A. (2012). Eğitimde etkili iletişim. 6. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergüner Tekinalp, B. & Işık Terzi, Ş. (2015). Eğitimde pozitif psikoloji uygulamaları. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Flannagan, D. & Hardee, S. D. (1994) Talk about preschooler's interpersonal relationships: patterns related to culture, Sex and gender of child. *Merril-Palmer Quarterly*. 40-4.
- Gordon, T. (1996). E.A.E. Etkili ana-baba eğitimi: ailede iletişim dili. E. Aksay (Çev.). 2. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gökçe, E. (2003). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin yeterlilikleri. *Çağdaş Eğitim*.299: 36-48.
- Güçlü, N. (2010). Sınıf içi iletişim ve etkileşim, L. Küçükahmet (Ed.). Sınıf yönetimi, (pp.17-55). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: felsefe-yöntem-analiz. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yay.
- Güven, A. & Akyüz, M. Y. (2001). Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerilerine ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, (1), 1: 13-22.
- Hancock, T. B & Kaiser, E. M. (2002). Delaney, Teaching parents of preschoolers at high risk: strategies to support language and positive behavior,.*Topics in Early Childhood Special Education*. 22, (4), 191-212.
- Işık, M. (2014). İletişim ve etik. 2. Baskı, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Karasar, N. (1996). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler. 7. Baskı, Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd. Şti.
- Kızılloluk, H. (2001). Sınıf ortamında öğretmen öğrenci iletişiminin yatay veya dikey olmasının öğrenme üzerindeki etkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 25 (1) 151-159.
- Körükçü, S. Ö. & Aral N. (2005). Altı Yaş Grubundaki Çocukların Annelerinin Empatik Becerilerinin İncelenmesi. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Lado, W. & Hart, C. H. (2002). Sequences in the development of competent play whit peers: social and social pretend play. *Developmental Psychology*. 69(5):31-38.
- Martz, J. (2017). The Impact of Effective Communication on the Quality of Parent-Child Interactions. Master's Thesis. Brandeis University Department of Psychology. Waltham, Massachusetts.
- Meadows, S.O., Brown, J. S., & Elder, G.H. (2006). Depressive symptoms, stress, and support: gendered trajectories from adolescence to young adulthood, *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 93-103.
- Mısırlı, İ. (2008). Genel ve teknik iletişim, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Navaro, L. (1990). Beni duyuyor musun? 3. Baskı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Oğuz, V. (2006). Altı Yaş Grubundaki Çocukların Bakış Açısı Alma Becerileri ile Anne Babaların Empatik Becerilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Rose, V. (1994). Health education for parents with special needs. *Health Visitor*. 67(3):95-96.
- Stone, J. (1993). Ceregiver and teacher language-responsive restrictive? *Young Children*, 48(4), 12-18.

Şahin, S. & Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi ,1(3), 55-66.
TDK, (2014). Güncel Türkçe Sözlük. Web site: www.tdk.gov.tr adresinden 11 Şubat 2020 tarihinde edinilmiştir.

Yurdagül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliliği için kapsam geçerlilik indekslerinin kullanılması. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi, 28-30 Eylül, Denizli.